

เอกสารประกอบการบรรยายวิชา ยศ. ๑๕๐๓

เครื่องมือและการใช้เครื่องมือ ในการจัดสรรทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์

รองศาสตราจารย์อัจฉราพรรณ จรัสวัฒน์

(Assoc.prof. Atcharapan Jaraswathana)

สำหรับ
นักยุทธศาสตร์ (ทหารและพลเรือน) รุ่นที่ ๑๔

วันศุกร์ที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔

เวลา ๐๘.๐๐-๑๖.๐๐ น.

บรรยายผ่านระบบ web conference ด้วยโปรแกรม Zoom Cloud Meetings

ณ ห้องเรียนบัณฑิตยวิทยาลัย ๑ ศูนย์ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ

สาระสำคัญ

1. เครื่องมือการพัฒนาแนวทางยุทธศาสตร์
2. การวิเคราะห์เป้าหมายทางยุทธศาสตร์

1. เครื่องมือการพัฒนาแนวทางยุทธศาสตร์

1.1 กระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์

1.2 กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเชิงยุทธศาสตร์

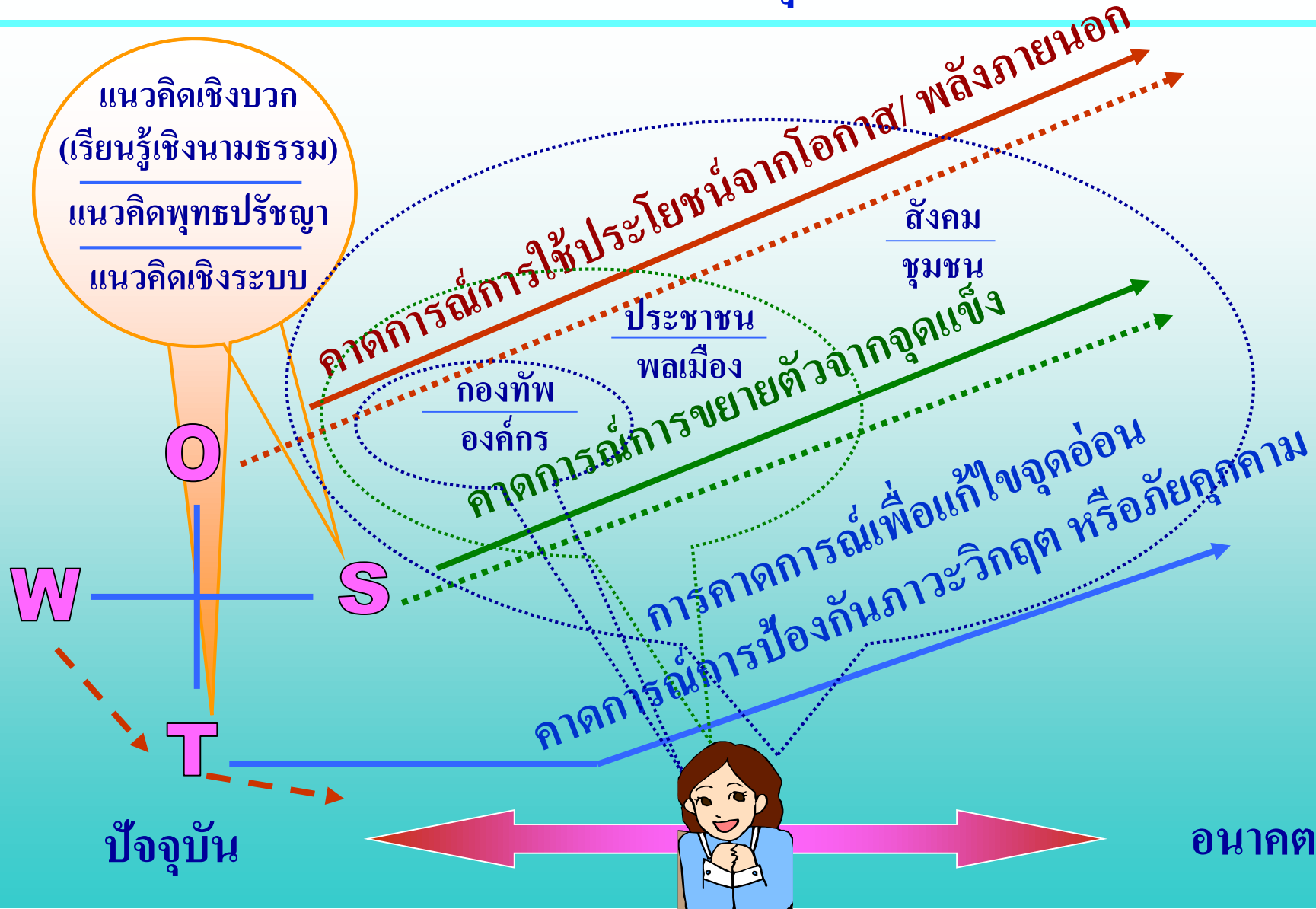
1.3 เข้าใจและบริหารการเปลี่ยนแปลงเชิงยุทธศาสตร์

1.4 การประเมินประสิทธิภาพยุทธศาสตร์

1.1 กระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์

ความรู้ VS จินตนาการ

คิดเชิงยุทธศาสตร์

พลัง “รู้”
(อดีต ปัจจุบัน อนาคต)

“ความรู้” ไม่
อิสระจาก “ผู้รู้”

มีชีวิตอยู่เพื่อเข้าใจในสรรพสิ่ง
(To live is to know)

“ผู้รู้” : ความสัมพันธ์กับ
“สิ่งที่รู้”
“จิต”
“ธรรมชาติ”
“ตำรา” “คัมภีร์”

เท่าทันจิต

ยากต่อการถ่ายทอด
และเป็นข้อจำกัดที่แตกต่าง
ตามรายบุคคล

จับต้องได้
(Explicit knowledge)
(ถ่ายทอดได้/ มีพลัง)

พลังความคิด/
รู้เท่าทันความคิด

ฝังลึกในตัวตน
(Tacit knowledge)
(ความรู้ + ประสบการณ์ + ทักษะ)

จินตนาการนำความฝันมาสู่ ความรู้
นำทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ
(วิสัยทัศน์ : ฝันให้ไกล ไปให้ถึง)
(พันธกิจ : ฝันใกล้ให้ทำได้)

ความรู้

การปฏิบัติ

⇒ องค์ความรู้ (Body of knowledge), พลัง “รู้”, พลัง “คิด”

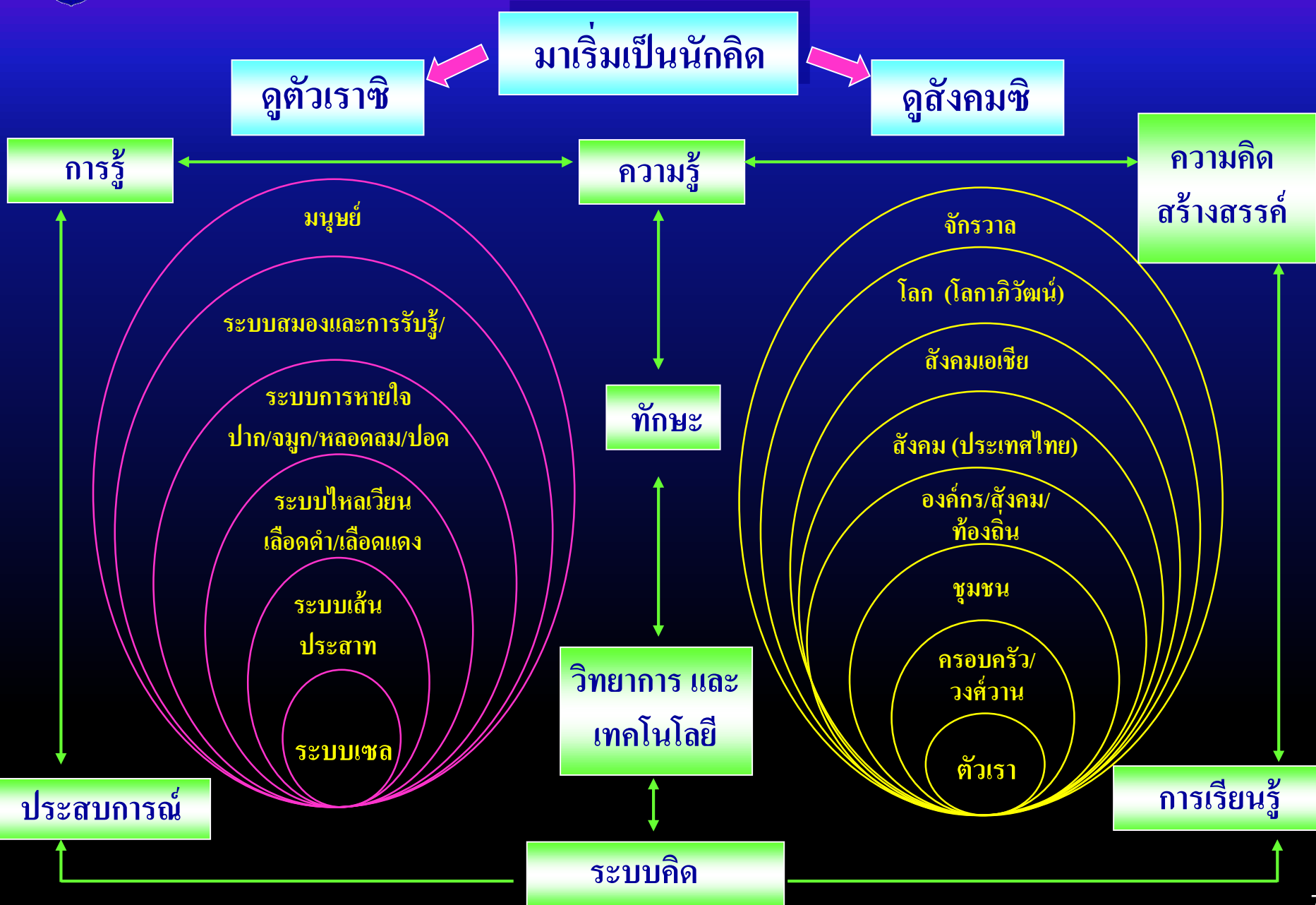
⇒ ประสบการณ์ (Experience)

⇒ ทักษะ (Skills)

⇒ ความรู้เชิงระบบ

⇒ ความเชื่อมโยงความรู้ / ต่อยอด/ จินตนาการ

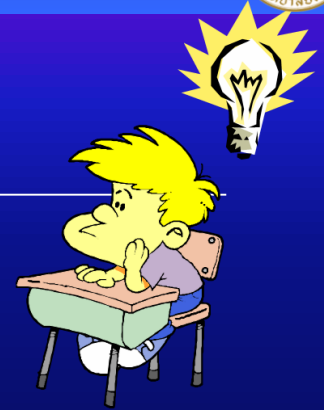

การสร้างกระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์

ขั้นตอนที่ 1 เรียนรู้ปรัชญาสู่ยุทธศาสตร์

➡ ให้การคิด และจินตนาการ เป็นการเสริมสร้าง
นวัตกรรมการเรียนรู้ในตัวเอง ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการ
ก้าวพ้นจากสภาวะไร้พลังไปสู่ความมีพลัง และเกิดสภาวะความ
แข็งแกร่งทางจิตใจ อารมณ์ และปัญญา เป็นการนำหลักการ
ใหม่ๆ และแนวคิดใหม่ๆ ที่ออกจากร่องคิดเดิมๆ ไปสู่การผัน
เปลี่ยนกระบวนการทัศน์

การสร้างกระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์ (ต่อ)

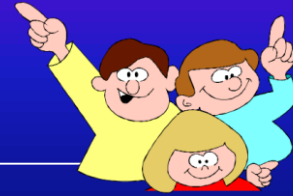

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการคิดเชิงยุทธศาสตร์แบบต่างๆ

- 1. วิธีคิดอย่างเป็นระบบ $\Rightarrow$ คิด/ วิเคราะห์ สามารถถอดบทเรียน/ ถอดองค์ประกอบเป็นส่วนๆ ได้ด้วยความเข้าใจ วิธีคิดเชิงระบบ จะช่วยให้มองเห็น ความเปลี่ยนแปลง และคลื่นไหว ของสิ่งต่างๆ ผ่านกิจกรรมที่คิดและกำหนดขึ้น ว่าสัมพันธ์/ เกี่ยวข้องกันอย่างไร ช่วยให้เกิดแนวคิด/ มุมมองใหม่ๆ และทำให้รู้ว่าการแก้ปัญหา/ การพัฒนา การสร้างสรรค์ ไม่ได้มีรูปแบบเดียว
- 2. วิธีคิดแบบเชื่อมโยงแก้ไขปัญหา $\Rightarrow$ วิธีคิดแบบลากเส้น เพื่อค้นหาความเชื่อมโยงของสรรพสิ่งต่างๆ ด้านหาเหตุ-ผล

การสร้างกระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์ (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการคิดเชิงยุทธศาสตร์แบบต่างๆ (ต่อ)

➡ 3. วิธีคิดแบบหลักพระพุทธศาสนา ⇨ องค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้มาจากจิตใจ “มนุษย์มีใจเป็นประธาน” เมื่อมนุษย์ได้ข้อมูลจากสิ่งแวดล้อม ก็จะเกิดความคิดและการตีความเชื่อมโยงและตอบสนองมาเป็นการกระทำ ซึ่งจะมีสิ่งมาปรุงแต่งความคิด (อารมณ์ชอบ ชัง อคติ คติต่างๆ) ต้องระลึกเสมอ ไม่เอาเย็น ร้อน อ่อน แข็ง มากกระทบ หรือ “ใครชอบใครชังช่างเถิด ใครชอบ ใครเชิด ใครแข่ง ช่างเขา ใครเบื้อ ใครบ่น ทนเอาใจเราร่มเย็นเป็นพอ” ซึ่งหมายความว่า พยายามลด/ ละอคติ ด้วยการเรียนรู้ตามหลักพระพุทธศาสนา

ความคิด ?

1. สะเปะสะปะ (ไม่ตั้งใจคิด) (คิดฟุ้งเฟ้อ)
2. คิดไปตามอารมณ์ (ปากไม่พูดแต่จิตคิด)
3. คิดตามเหตุผล
4. ความคิด กับ การหยั่งรู้ (Intuition)
5. การหยั่งรู้ (Intuition) กับ ความฝัน (Dream)
6. คิดตามจิตสั่ง กับ จินตนาการ
7. คิดตามธรรมชาติ
8. คิดตามตำรา/ หนังสือ
9. คิดตามคัมภีร์

คิด “ทุกข์” ก็คิด

คิดอะไรไม่ได้

คิดจนไม่หลับ ไม่นอน

คิด “สุข” ก็คิด

ก็ยังคงคิด

ก็ยังคงคิด

เครื่องมือประเมินความคิด
ด้วยตนเอง

(ลดขยะความคิดในตัวตน)

ปัญญา
(wisdom)

1. คิดที่เป็นไปได้
2. คิดที่เกิดประโยชน์
3. คิดเชิงเหตุ-ผล
4. คิดโดยเข้าใจกลไก
5. คิดที่สอดคล้อง กับกฎธรรมชาติ
6. หยุดคิดได้ ควบคุมความคิดได้

การสร้างกระบวนการคิดและจินตนาการเชิงยุทธศาสตร์ (ต่อ)

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกระบวนการคิดเชิงยุทธศาสตร์แบบต่างๆ (ต่อ)

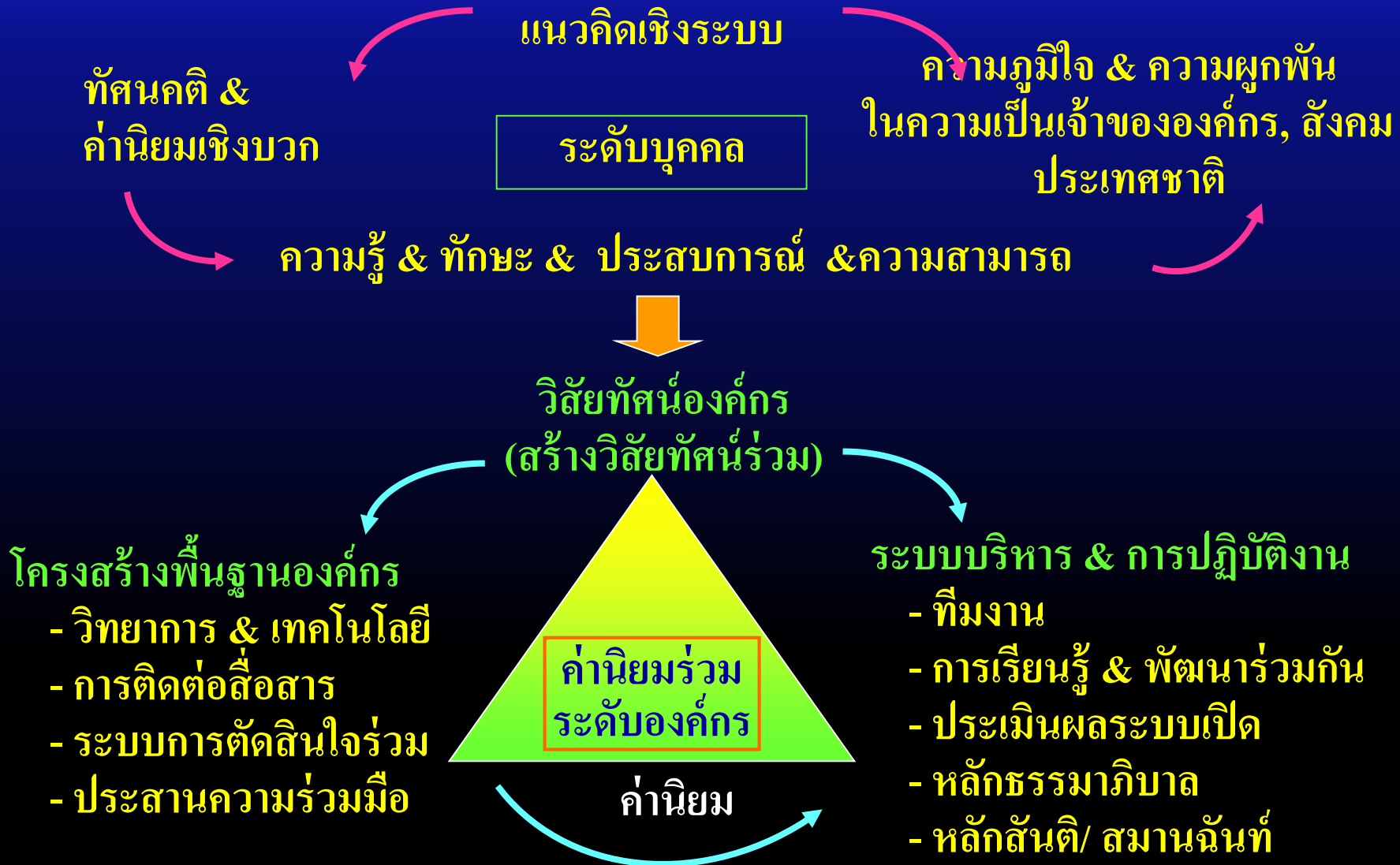
➤ 4. วิธีคิดแบบนวัตกรรมการเรียนรู้

- 1) รู้จัก-เข้าใจ ใน “ตนเอง” “ชีวิต” และ “สิ่งแวดล้อม”
- 2) แสวงหา “ความรู้” (ใหม่) และหา “ทางออก” ที่เกี่ยวข้องกับ
การแก้ไขปัญหา เพื่อให้หลุดพ้นจากภาวะไร้พลัง ไปสู่ภาวะแข็งแกร่งด้วย
พลังปัญญา/ สร้างสรรค์
- 3) การใช้ “ปัญหา” และ “ปัญญา” เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้
- 4) ควบคุม “ความคิด” และ “จินตนาการ” ได้

1.2 กระบวนการเรียนรู้และถ่ายทอดเชิงยุทธศาสตร์

เข้าใจประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อการถ่ายทอด

SWOT Analysis
Stakeholder Analysis

➤ ประเด็นยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์

➤ สัญญาประชาคมขององค์กร (Public Service Agreement)

วิสัยทัศน์

➤ ภาพหมายในอนาคต
(ฝันให้ไกล และพยายามไปให้ถึง : ปักธงพุ่งเป้า)

พันธกิจ
→ ประกติก/ประจำ
→ เชิงยุทธศาสตร์

➤ พันธะผูกพันที่จะต้องถ่ายทอดสู่การปฏิบัติ
เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ หรือภาพหมายในอนาคต

วัตถุประสงค์

➤ ผลผลิต (output) / ผลลัพธ์ (outcome) /
ผลลัพธ์ขั้นปลาย (Ultimate outcome)
ที่จะเกิดขึ้นตามพันธะ และบรรลุวิสัยทัศน์

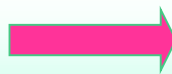

เข้าใจวัตถุประสงค์ของยุทธศาสตร์ในฐานะนัยสำคัญของยุทธศาสตร์

๑๖ นัยยะเชิงยุทธศาสตร์ (Strategic Significant)

1. ชี้แนะกระบวนการตัดสินใจ (ทำให้เชี่ยวชาญในการเสนอแนะแนวทาง/แผนงาน และวางกรอบแนวปฏิบัติขององค์กร/ บัณฑิตบุคคล)
2. เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาอย่างถูกทิศทาง ถูกสถานการณ์ (Development Frame)
3. เป็นกรอบแนวทางสร้างกระบวนการ/ กลไกสู่การปฏิบัติ และการขับเคลื่อนเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Implementation Frame)
4. ชี้ทางเลือกที่เหมาะสม ลุ่มลึก ทันสถานการณ์ รองรับอนาคต
5. สามารถเร่งรัด/ ปรับ/ เปลี่ยน/ แก้ไข ได้ทันการณ์ ทันกาล

สถานการณ์บริหารองค์การ
ยุคโลกาภิวัตน์ ที่จำเป็นต้องเรียนรู้
ยุทธศาสตร์และถ่ายทอดเชิงยุทธศาสตร์

แผนยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือขับเคลื่อน
ภารกิจขององค์การ

การบริหารมุ่งผลลัพธ์ (outcome)

ยุทธศาสตร์ → องค์กร / สังคม

1. กรอบชี้แนะแนวคิดและการปฏิบัติ
2. กรอบการพัฒนาที่มีผลต่อ **การยกฐานะ ยกระดับ** องค์กร ไปสู่ความสำเร็จ **อีกขั้นหนึ่ง**
3. เป็นผู้นำ, องค์กร นำกระแส อย่างต่อเนื่อง
4. ถ้าองค์กรมีปัญหา/ ตกต่ำ จะช่วยให้องค์กรเสียหายน้อยที่สุด
5. นักยุทธศาสตร์

เงื่อนไขสำคัญ

1. ต้องเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่ **change without development**
2. เริ่มต้นที่ทุกคน และเริ่มกันใหม่ (Forget it the past)
3. ผู้นำ/ ผู้บริหารสูงสุดต้องให้ความสำคัญ

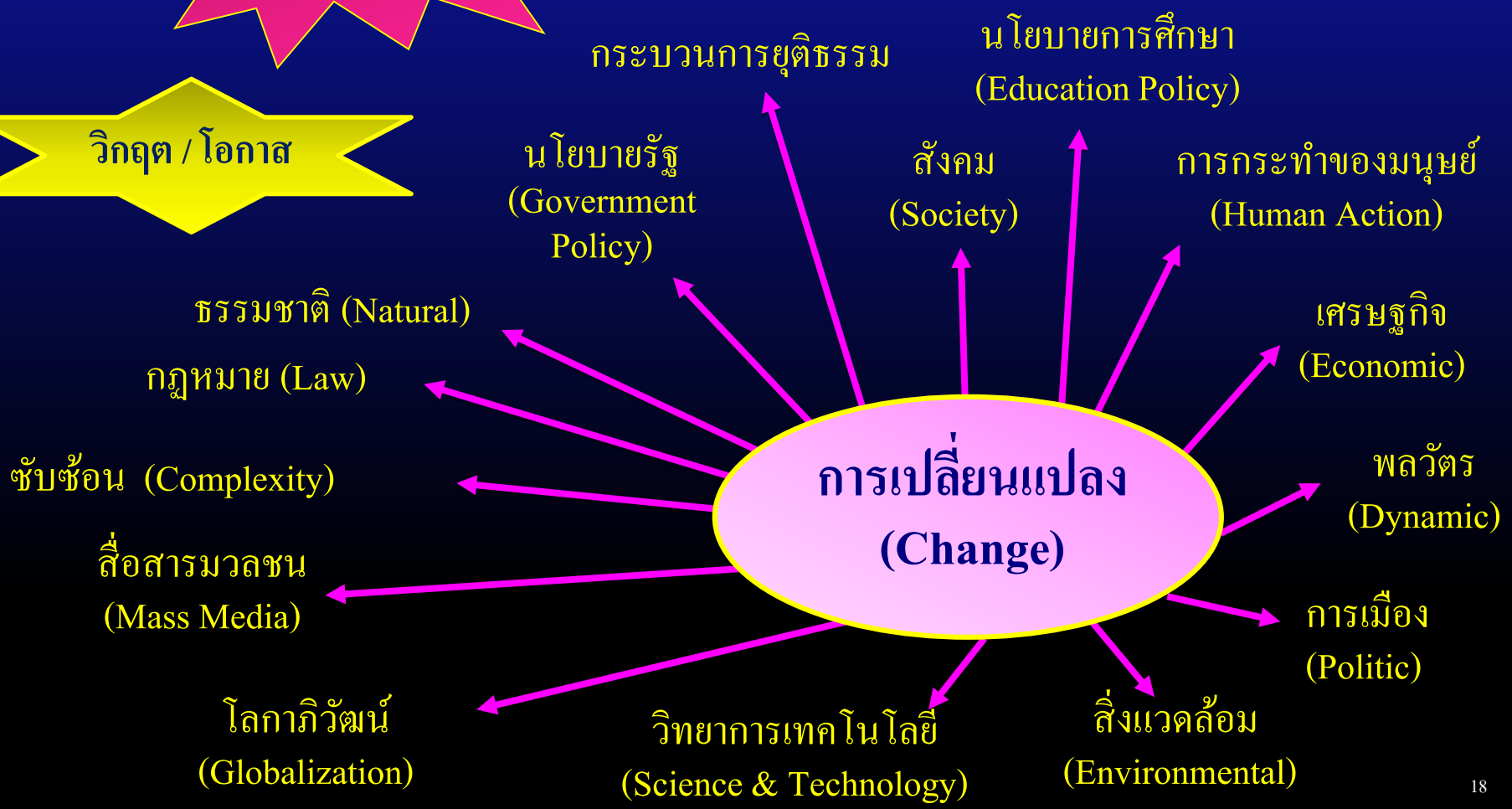

1.3 เข้าใจและบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change)

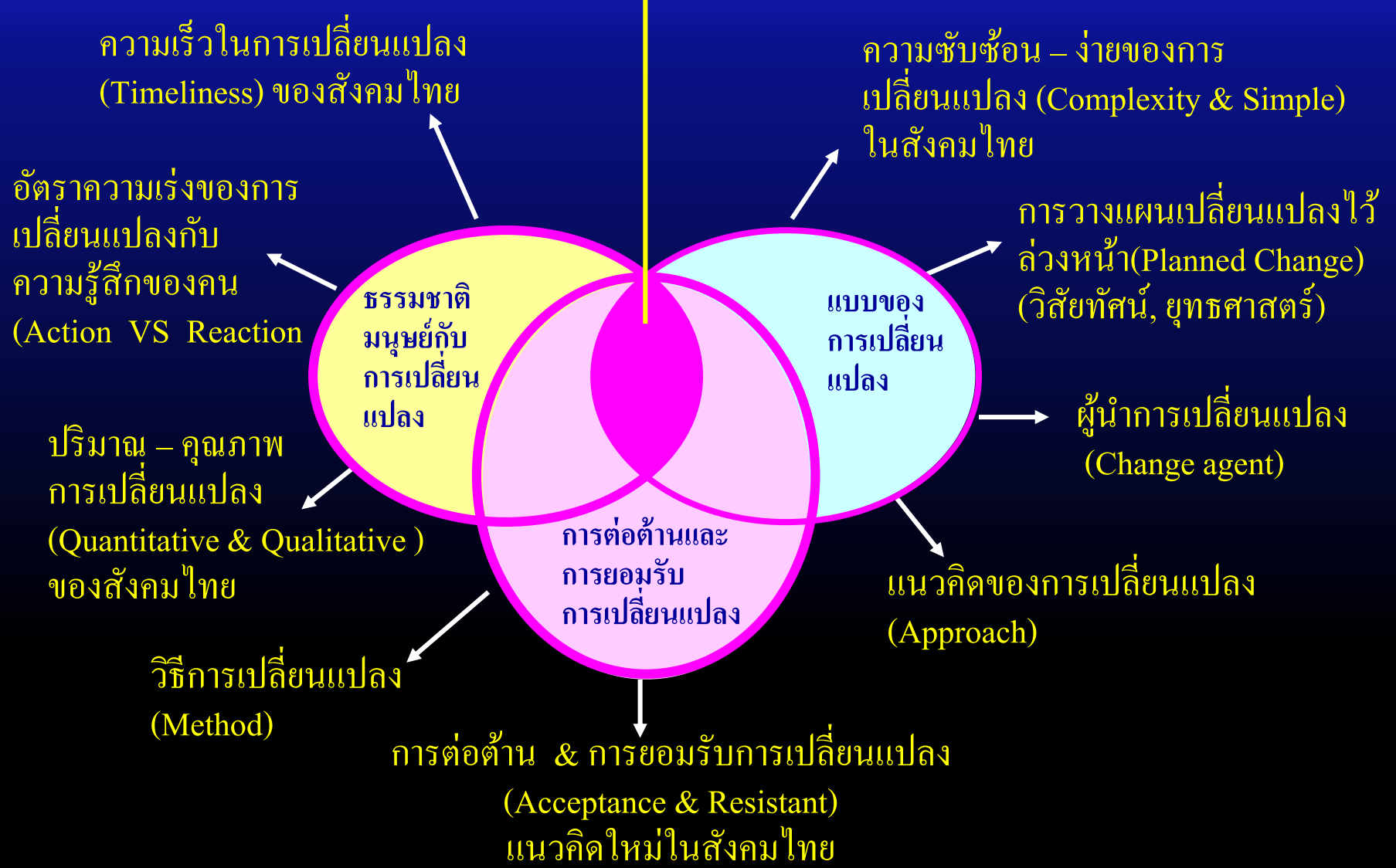
การเปลี่ยนแปลง (Change) : สรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลง

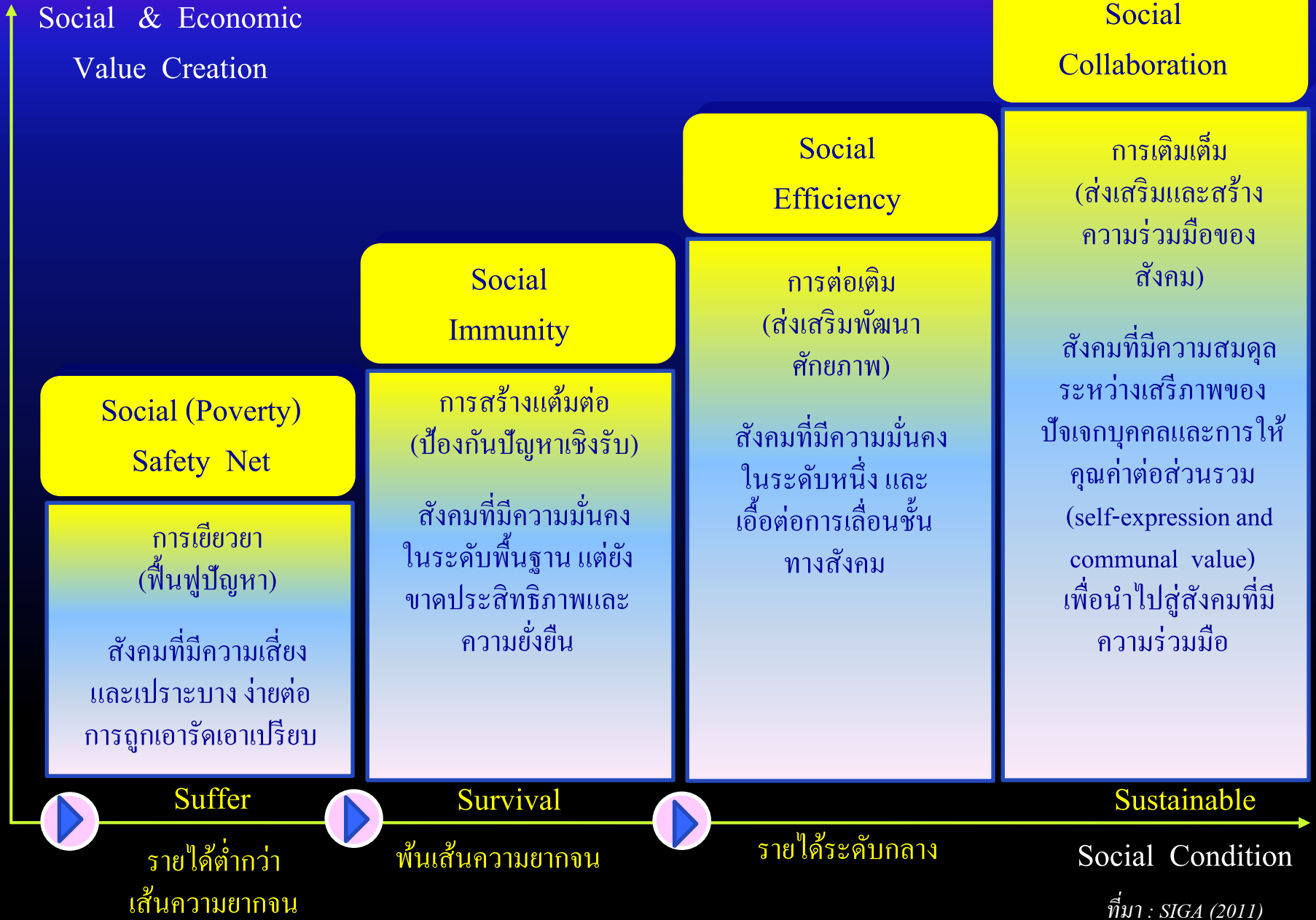
วิกฤต / โอกาส

การตอบสนองการเปลี่ยนแปลง

การกระจายรายได้สังคมไทย

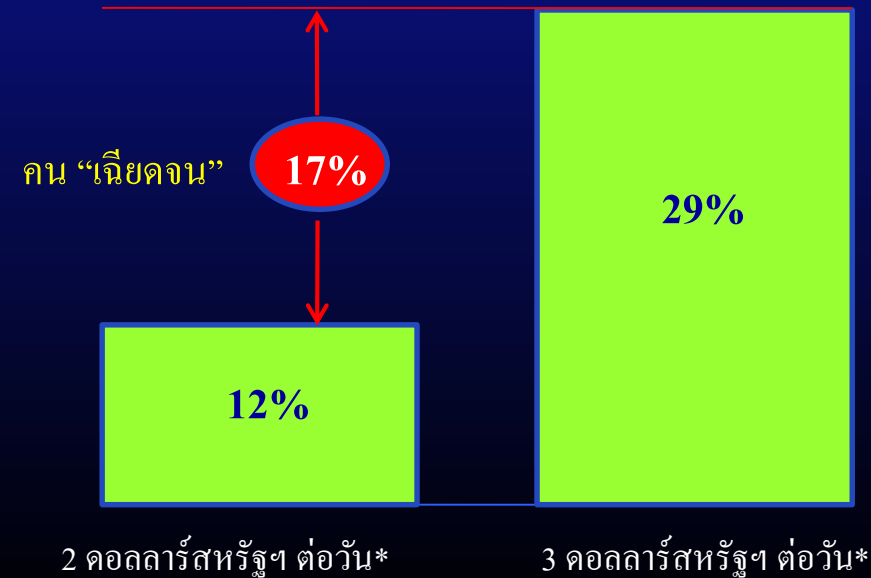
	1988	1996	2000	2007
ประชาชนทั้งหมด (ล้านคน)	52.4	57.6	59.9	63.9
ประชากรใต้เส้น ความยากจน (ล้านคน)	22.1	8.5	12.6	5.4
ประชาชนใต้เส้น ความยากจน (ร้อยละ)	42.2	14.8	21.0	8.5
เส้นความยากจน (บาท/ คน/ เดือน)	633	953	1,135	1,443

กลุ่มเปราะบางมีประมาณ 11 ล้านคน

อัตราส่วนความยากจน

ประมาณ 20 ล้านคน

หน่วย : % ของจำนวนประชากร

2 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน*

3 ดอลลาร์สหรัฐฯ ต่อวัน*

* จำนวนเงินในสกุลดอลลาร์สหรัฐฯ ได้ปรับความเท่าเทียมกันของอำนาจซื้อ (purchasing power parity) แล้ว

ที่มา : SCB EIC (2010) วิเคราะห์จากข้อมูลธนาคารโลก

สาเหตุหลักของปัญหาความเหลื่อมล้ำของไทย

ความไม่เท่าเทียมกัน
ในการเข้าถึงความยุติธรรม

ผลิตผลจากการพัฒนา/
ความไม่เท่าเทียมกัน (ช่วง 50 ปี)

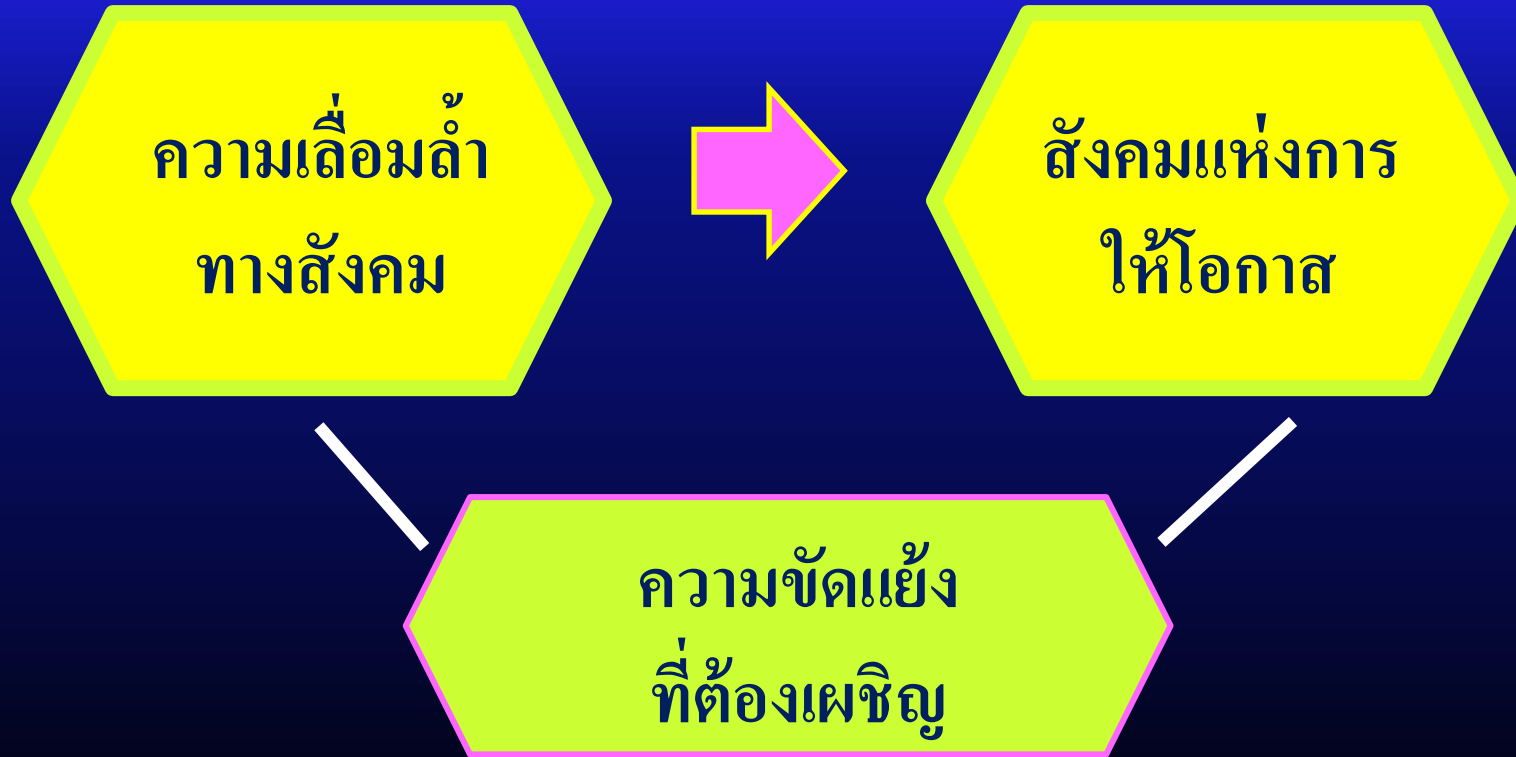

- ความสมบูรณ์ของทรัพยากรในแต่ละประเภทและการจัดการ
- การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ

- ความไม่เสมอภาคทางการศึกษา
- มาตรฐานการศึกษา
- คุณภาพการศึกษา

ระบบรัฐสภาไม่สามารถเป็นตัวแทน
ของคนกลุ่มใหญ่อย่างแท้จริง

ภาษี/ งบประมาณแนวนอน สนับสนุน
ความไม่เท่าเทียม มากกว่าความเท่าเทียม

You have a choice!
Equality of Opportunity

แนวทางการลดความเหลื่อมล้ำของคณะกรรมการปฏิรูป

ข้อเสนอหลักของคณะกรรมการปฏิรูป

ทรัพยากรธรรมชาติ

- ทรัพยากรเหมืองแร่
- ที่ดินเพื่อการเกษตร
- ทรัพยากรป่า
- ทรัพยากรน้ำ
- ทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง
- สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศ

เศรษฐกิจ

- ทูน
- ด้านแรงงาน
- การเกษตรเพื่อสังคมที่เป็นธรรม
- ระบบภาษี
- ระบบตลาด
- ด้านพาณิชย์และอุตสาหกรรม
- ระบบพลังงาน

การบริหารจัดการทรัพยากร

- การศึกษา
- ศาสนธรรมและจิตวิญญาณ
- การเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมฯ
- ด้านการสื่อสาร
- สาธารณสุข
- เมืองเพื่อคุณภาพชีวิต
- ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- โครงสร้างอำนาจ
- กระบวนการยุติธรรม
- การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- กองทัพ

สังคม

การเมือง

- ให้มีการจำกัดเพดานการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตรไว้ไม่เกิน 50 ไร่
- ให้มีการจัดระบบข้อมูลการถือครองที่ดิน
- ให้จัดตั้งกองทุนธนาคารที่ดิน
- ให้มีการจัดเก็บภาษีที่ดินเกษตรกรรม
- ให้มีการกำหนดเขตการใช้ที่ดิน

- ยกเลิกการบริหารราชการสวนภูมิภาคลงทั้งหมดโอนอำนาจบริหารจัดการให้แก่อปท.
- สร้างกระบวนการทางการเมืองที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมกับ อปท. ในการบริหาร
- รัฐบาลกลางยังมีภาระหน้าที่รับผิดชอบกิจการระดับชาติ
- เพื่อให้ อปท. มีกำลังในการปฏิบัติภาระหน้าที่ดังกล่าว ต้องปฏิรูประบบการคลังและการบริหารบุคลากรของท้องถิ่น

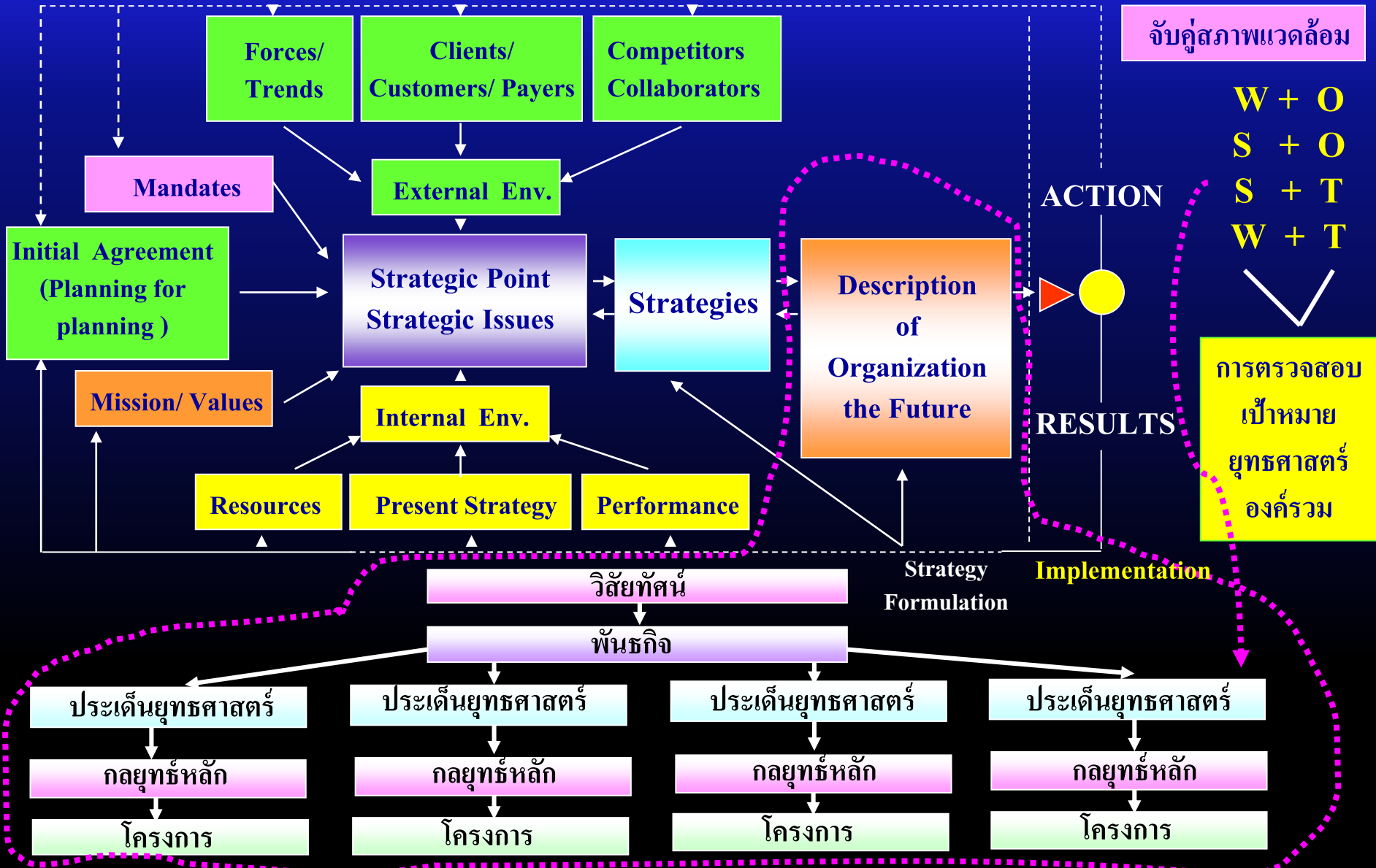

1.4 การประเมินประสิทธิภาพยุทธศาสตร์

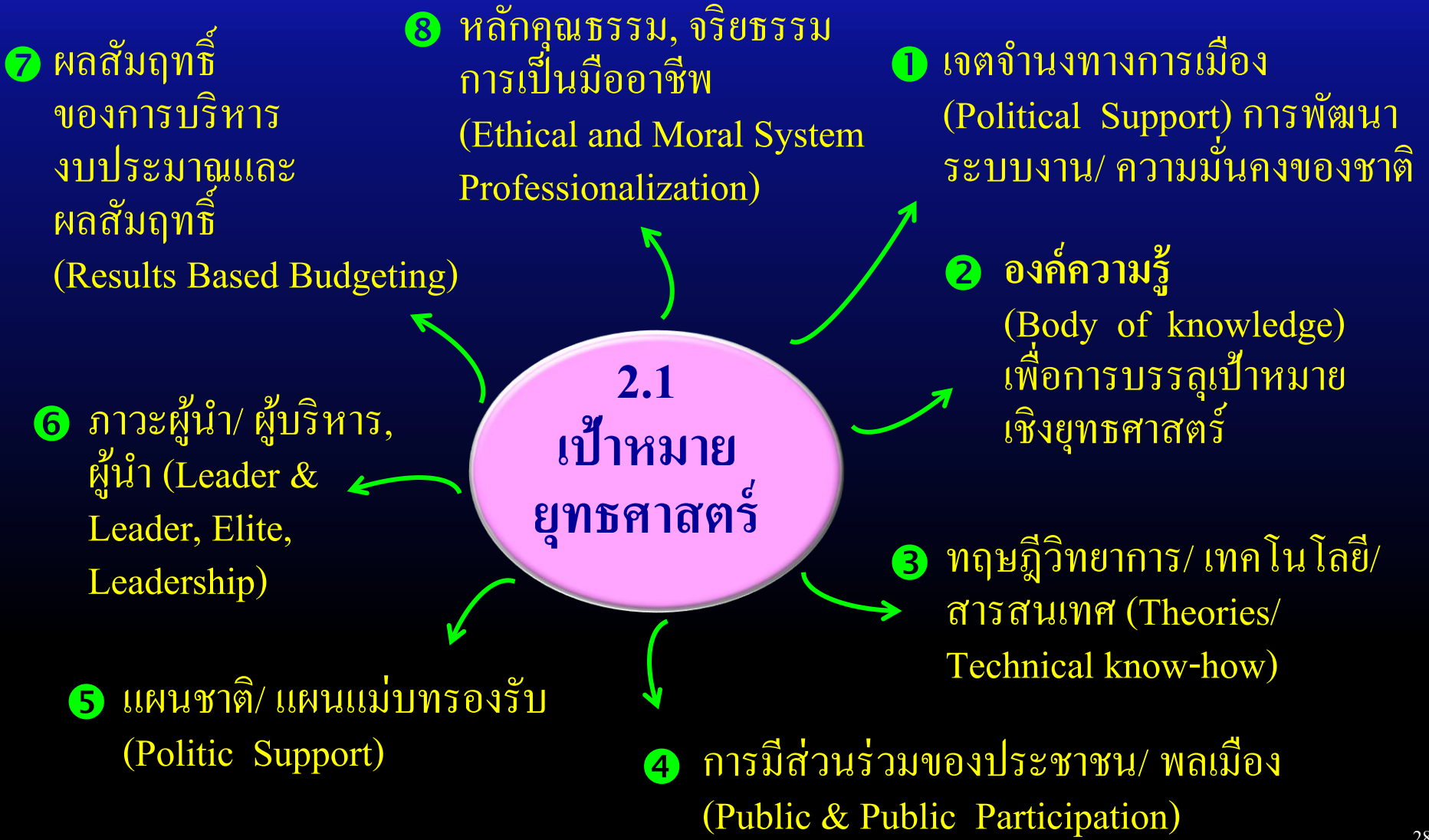

การตรวจสอบเป้าหมายยุทธศาสตร์

2. การวิเคราะห์เป้าหมายทางยุทธศาสตร์

2.2 เป้าหมายยุทธศาสตร์

